

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Minisztertanács
Nemzeti és Etnikai Kisebbségi
Titkársága
Előadó: ~~Bíró Gáspár~~

~~Belső használatra!~~

A nemzeti és etnikai kisebbségi törvény tervezetének alapelvei

1.) Politikai szempontok

(1) belpolitika:

- a törvény emelje ki preambulumban azt, hogy a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek társadalmunk fontos és megőrzendő tényezői, hagyományaikkal és létükkel gazdagítják kultúránkat;

- a nemzeti és etnikai kisebbségek a politikai, társadalmi és kulturális pluralizmus aktív alanyai;

- a törvény helyezkedjen expressis verbis az aktív kisebbségvédelem elvére;

(2) külpolitika:

- az európai normáknak messzemenően megfelelő törvényt kell alkotni;

- megfontolandó a törvény hatályának kiterjesztése a nyelvi kisebbségi törvény megalkotása és elfogadása;

(1) belpolitikai indokok:

- Magyarországon a magyar nyelven kívül a következő nyelveket beszélik számottevő mértékben: német, szlovák, horvát, román, szlovén, szerb, görög, bolgár, lengyel. Az egyes nyelveken belül különböző nyelvjárások is használatosak. A magyarországi cigányság ugyancsak több dialektust beszél;

- eleget tennie az aktív kisebbségvédelem, tehát a kisebbségek támogatása elvének;

- a kisebbségi nyelvek és nyelvjárások megőrzésének és ápolásának támogatása állami feladat lenne, a konkrét tennivalókat pedig a kulturális önkormányzatok feladatává kell tenni (a kultúraautonómiáról lásd alább).

(2) külpolitikai indokok:

- az Európa Tanács és az Európai Helyi és Regionális Hatóságok Állandó Konferenciája javaslatára hamarosan formálisan is kihirdeti "A regionális vagy kisebbségi nyelvek Európai Kartája" című dokumentumot, melyhez célszerű lenne Magyarország csatlakozása. A kisebbségi nyelvekkel és nyelvjárásokkal kapcsolatos teendők törvénybe iktatása nem bonyolítaná túl kodifikációs szempontból a jogszabályt, és nem lenne ellentétes sem annak alapelveivel, sem pedig szellemével.

2.) Általános jogi-érdemi és kodifikációs alapelvek

(1) a törvénynek ki kell nyilvánítania, hogy a nemzeti és etnikai (nyelvi) kisebbségi jogok emberi jogok, tehát amennyiben tübbletjogokról beszélünk, ezeket nem adományként fogjuk föl, nem a pillanatnyi politikai erőviszonyok függvényének tekintjük;

(2) a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok:

- (a) kollektív jogok, melyek a kisebbségeket mint közösségeket illetik meg;
- (b) különleges egyéni jogok, amelyek a kisebbséghez való tartozás alapján alanyi jogok;

(3) egy nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozás kizárólag az egyén szabad választásán, csorbítatlan akarati autonómiájának szavatolásán alapulhat;

(4) a nemzeti és etnikai kisebbségek tagjait megilletik az alkotmányban előírt állampolgári jogok és kötelezettségek;

(5) kodifikációs szempontból két lehetőség van:

(a) kerettörvény elfogadása, melynek struktúrája a következő lenne: 1. Preambulum (rövid); 2. A törvényben szabályozott egyéni és kollektív jogok; 3. Szervezeti és végrehajtási rendelkezések és 4. A törvény melléklete

(b) kódex vagy törvénykönyv a következő módon: 1. Preambulum (részletes); 2. Általános rész; 3. Különös rész és 4. Szervezeti rész és általános rendelkezések

3.) A nemzeti és etnikai kisebbségi kódex indokoltsága

(1) formális indokok:

- célszerű az e kérdéskört érintő rendelkezések - a lehetőségek szerint azonnali - jogszabályban való rögzítése, valamint az érdemi szabályozás egybekötése (kodifikációs szempontból) a szervezeti és alakijoggal; ez megkönnyítené az áttekinthetést, s így a gyakorlati alkalmazást is;

(2) tartalmi indokok:

- a nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetének jogi szabályozása rendkívüli társadalmi és politikai jelentősége miatt részletes szabályozást igényel, úgy, hogy lehetőleg a minimálisra csökkentse a helytelen értelmezéseket;

- ha a nemzeti és etnikai kisebbségek kulturális autonómiájának eszméjét az érintettek elfogadhatónak ítélik meg a maguk számára, akkor a kulturális önkormányzatra igényt tartók sajátos - sokszor egymástól radikálisan különböző érdekei - a kulturális önkormányzatok intézményi felépítése szempontjából különböző szabályozást tesznek szükségessé. Vannek azonban érintkezési pontok, amelyeket az általános rész kell, hogy tartalmazzon;

- ugyanez az érv áll abban az esetben is, ha a kisebbségi nyelvek és nyelvjáráások védelme létjogosultságot nyer;

- a törvénynek szabályoznia kell a helyi önkormányzatokban való képviselet módozatait - erre egyébként már most komoly igény mutatkozik a szövetségek részéről. Ebben az esetben is eltérő élethelyzeteket kell szabályozni, amelyeket nem lehet egy általános rendelkezéssel közmegelégedésre megcsoncni; pl. a legtöbb esetben az arányos és a quórumos képviseleti rendszer között kell éthidálé megoldásokat találni.

4.) Javaslat a jogszabály tartalmára

- (1) Preambulum
- (2) Általános rész
- (3) Különös rész
- (4) A kulturális önkormányzatok
- (5) Szervezeti rész
- (6) Zárórendelkezések

(1) Preambulum (vázlat)

- A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény tartalmazhatja azt a tételt, hogy a Magyarországon területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek nyelve, kultúrája és nemzeti sajátosságai olyan meghatározó értékek, amelyek megőrzése és gyarapítása nem pusztán az adott nemzeti és etnikai vagy nyelvi kisebbség, de a magyar nemzet s végső soron az államok közösségének is közös érdeke;

- a preambulumban tartalmazza azt, hogy a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek sajátos kollektív és egyéni jogai az emberi jogok szerves részét képezik;

- a törvény az aktív kisebbségvédelem elvére épül

- a nemzeti és etnikai kisebbségi érdekképviseleti és kulturális szervezetek a pluralista társadalmi rendszer fontos elemei.

(2) Általános rész

(1) a kollektív nemzeti és etnikai kisebbségi jogok:

- a nemzeti és etnikai (nyelvi) kisebbségek joga a fizikai létezéshez;

- a nemzeti és etnikai (nyelvi) önazonosság megőrzéséhez való jog;

- a nemzeti és etnikai (nyelvi) kisebbségek joga történelmi településeik, kulturális és építészeti emlékeik, valamint hagyományaik megőrzésére;

- az anyanyelven folyó oktatáshoz és az anyanyelv oktatásához való jog;

- az anyanyelv használatának joga a társadalmi, politikai, gazdasági, kulturális és vallási élet minden területén;

- a politikai életben való részvétel joga, valamint a gazdasági és szociális igazságossághoz való jog;

- az anyanemzettel való kapcsolat létesítésének és kapcsolattartásnak joga;

- a nemzetközi kisebbségvédelmi szervezetekhez fordulás joga;

(2) az egyéni, különleges nemzeti és etnikai kisebbségi jogok (a felsorolás nem teljes):

- egy nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozás kinyilvánítása az egyén szuverén joga;

- a névnek az anyanyelv szabályai szerint való anyakönyvezése és feltüntetése a hivatalos okmányokban;

- az anyanemzettel való egyéni kapcsolattartás létesítése és fenntartása;

- az anyanyelv használatának a joga a hivatalos- és magánérintkezésben, szóban és írásban egyaránt;

- az oktatási nyelv szuverén választásának joga;

- magánvádas eljárás indításának lehetősége nemzeti vagy etnikai indíttatású hátrányos megkülönböztetés vagy sérelem esetén stb.

(3) általános rendelkezések:

- a magyar nyelv nem tudása nem jelenthet hátrányt;
- tilos a nemzeti vagy etnikai alapon való nyilvántartás az állami szervek részéről; a népszámlálások statisztikai jellegű adataira, valamint a tudományos kutatásra külön szabályok vonatkoznak;
- a jogszabály rendelkezései nem lehetnek ellentétesek az állampolgári egyenjogúság elvével.

(3) Különös rész (vázlat)

(1) az anyanyelv használatának a joga a közéletben, az igazságszolgáltatásban, a ~~mindennapi életben~~ (különféle nyilvános feliratok mint pl. cégjelzés stb.);

- megjegyzés: az anyanyelv használatának joga rendkívül érzékeny terület ezért itt a szabályozás igen részletes kell, hogy legyen;

(2) a névnek az anyanyelv helyesírási szabályai szerint való anyakönyvezése, feltüntetése a hivatalos okmányokban és használata a mindennapi életben, úgyszintén részletekbe menő szabályozást igényel;

- eljárási szabályokat kell megállapítani a hibás bejegyzések kijavítására, vagy a névváltoztatást illetően;

- kérésre az anyakönyvezés kétnyelvű is lehet.

(3) a kisebbségi nyelvek és nyelvjárássok védelmét szolgáló rendelkezések:

- a szabályozás az Európai Helyi és Regionális Hatóságok Állandó Konferenciája 23. ülészekén 1988. március 16-án Strassbourghban elfogadott határozata alapján (192/1988) történe-
jen, mely az európai regionális vagy kisebbségi nyelvek védel-
méről szól. Ehhez a határozathoz csatolták egyezménytervezetként
"A regionális vagy kisebbségi nyelvek Európai Kartájá"-t.

(6) a 95. a mindennapi
(17) a 12. §. kiegészítés

(4) A kulturális önkormányzatok
(alapelvek)

- a kisebbségi kultúraautonómia államjogilag önkormányzat, mégpedig kulturális és szociális önkormányzat;

- a kulturális önkormányzat intézményei lényegében állami feladatokat ellátó intézmények, de az állam velük szemben csak felügyeleti hatóság; határozataikat csak a legfelsőbb bíróság, vagy az alkotmánybíróság helyezheti hatályon kívül; a határozatokat nem kell államilag megerősíteni;

- a kulturális önkormányzathoz az illető nemzeti vagy etnikai kisebbségek tagjai tartoznak, függetlenül lakóhelyüktől;

- az önkormányzatban való részvétel önkéntes és a névjegyzékbe való felvétel útján történik; a a nyilvántartást az önkormányzat vezeti és kezeli, függetlenül az állami szervezetektől vagy szervektől;

- minden nemzeti, etnikai vagy nyelvi kisebbségnek joga van saját kulturális önkormányzatát létrehozni;

- az önkormányzatok a jelen elveknek megfelelő statutumok (szervezeti és működési szabályzatok) alapján tevékenykednek;

- a statutumok a nemzeti és etnikai (nyelvi) kisebbségi törvény részét képezik.

(5) Szervezeti rész

A szervezeti rész szabályozná a nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőit a helyi önkormányzatokban.

Függetlenül attól, hogy alkotmányjogi szempontból hogyan alakul majd a helyi választott érdekképviselői testületek jogállása, a nemzeti és etnikai kisebbségek részvételének a módja a politikai intézményrendszer alsó és középszintjén már most tisztázandó kérdés.

Az államtatalom szerveiben való részvétel a nemzeti és etnikai kisebbségeket megillető kollektív jog. Míg a kulturális önkormányzat a kisebbségek kulturális és szociális közösségi autonómiáját biztosítja, a helyi önkormányzatokban való részvételnek a kisebbségi kisebbségek lakóhelyhez kötött autonóm politikai érdekképviselését kell szavatolnia.

A jogszabály e fejezetének tehát a (lakó)helyi autonóm politikai érdekképviselés szervezeti kereteit kell megteremtenie.

(6) Zárórendelkezések

E fejezet tartalmazza azt, hogy milyen módon kapcsolódik a nemzeti és etnikai (nyelvi) kisebbségi törvény a hatályos magyar jogrendhez és a Magyarország által ratifikált nemzetközi egyezményekhez és az általa elfogadott dokumentumokhoz.

P r e a m b u l u m

A Magyar Köztársaság Országgyűlése, ~~történelmi fe-
lelősségének tudatában~~ törvényes jogával élve, ~~hatalpályosan~~
kinyilvánítja, hogy a nemzeti, etnikai és nyelvi önazonos-
sághoz való jogot, valamint a nemzeti, etnikai és nyelvi ki-
sebbségek sajátos egyéni és közösségi jogait az egyetemes
emberi jogok szerves részének tekinti és tiszteletben tartá-
suknak értvényt szerez Magyarországon felségterületén.

Kinyilvánítja továbbá, hogy a Magyarországon élő
nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek történelmi hagyománya-
it, nyelvét, tárgyi és szellemi kultúráját, valamint nemzeti
sajátosságait egészét az egyéni és közösségi önazonosság
természetes biztosítékának, az együttes boldogulás döntő
feltételének tartja. A kisebbségek sajátosságait különleges
értéknek tekinti, védelmük biztosítékait törvénykönyvbe fog-
lalja, és megőrzésükre, valamint további hatékony gyarapítá-
sukra szólít fel mindenkit.

Az egyenlőség és a szolidaritás eszméinek, az aktív
kisebbségvédelem elveinek kinyilvánításakor az Országgyűlést
a kisebbségek iránti megbecsülés, az erkölcsi és a történel-
mi értékek tisztelete, a kisebbségek és a magyar nemzet kö-
zös létérdekeinek állhatatos képviselője vezette, az elfoga-
dott európai jogi és erkölcsi normák figyelembe vételével.

Az Országgyűlés a magyarországi nemzeti, etnikai
és nyelvi kisebbségeket a politikai, gazdasági, társadalmi
és kulturális sokszínűség tevékeny részeseinek, érdekképví-
seleti és művelődési szervezeteiket ~~akív, demokratikus~~ tár-
sadalom fontos összetevőjének tekinti. Méltányosnak és he-
lyesnek tartja, hogy számukra különleges jogokat bizto-
sítson a kisebbségi helyzetből fakadó hátrányok ellensúlyo-
zása érdekében.

E jogok összessége nem a többség adománya és nem a
kisebbség kiváltsága. Forrásuk nem a nemzeti, etnikai és
nyelvi kisebbségek számaránya, hanem a természetes másság
~~és az~~ elismerése és ~~szinte~~ tisztelete. Tekintve, hogy
ezek céljaik szerint minőségileg különböznek a többséget is
megillető jogoktól, összességüket az Országgyűlés A nemze-
ti, etnikai és kisebbségi törvénykönyvben foglalja rendszer-
be és hirdeti ki az alábbiak szerint:

A nemzeti és etnikai kisebbségi törvénykönyv tervezete

Általános rész

I. fejezet

Az önazonossághoz való jog

1. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi önazonossághoz való jog alapvető emberi jog.

Ez a jog egyéneket és közösségeket egyaránt megillet.

2. §

Valemely nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez való tartozás vállalása és kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga.

3. §

A nemzeti, etnikai vagy nyelvi kisebbségeknek kizárólagos joguk önazonosságuk meghatározására. E jog gyakorlása semmilyen módon nem korlátozható.

4. §

Az egyének és közösségek sajátos nemzeti, etnikai és nyelvi önazonosságukhoz való joga nem befolyásolja az illető egyének állampolgári jogállását.

A magyar állampolgárság nem feltétele a Magyarországon letelepedett vagy politikai menedékjogot élvező személyek nemzeti, etnikai és nyelvi egyéni és közösségi kisebbségi jogai gyakorlásának.

II. fejezet

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségi
közösségi jogok

5. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó csoportok teljes vagy részleges megsemmisítésének a szándéka népiirtásnak minősül a BTK. §-a értelmében, s ennek megfelelően büntetendő.

6. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségi önazonosság megőrzése, ápolása, megerősítése és továbbadása e kisebbségek elidegeníthetetlen közösségi joga.

A törvénykönyv a kisebbségi nyelvjárásokat közösséget összetartó tényezőként ismeri el.

7. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeknek közösségi létükből fakadó joga történelmi településeik, kulturális és építészeti emlékeik, valamint hagyományaik megőrzése, ápolása és népszerűsítése.

A kisebbségek nemzeti vagy egyéb sajátos (nem állami jellegű) jelképeiket szabadon, folyamatosan és nyilvánosan használhatják. Nemzeti vagy egyéb sajátos (nem állami jellegű) ünnepeiket szabadon megülhetik.

8. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeknek joguk van anyanyelvük oktatásához, valamint az anyanyelven való tanuláshoz.

9. §

anyanyelvüket az élet minden területén

A nemzeti és etnikai kisebbségek szabadon használhatják ~~anyanyelvüket a társadalmi, politikai, gazdasági, kulturális és vallási életben.~~ Az anyanyelv használatát a politikai közéletben és az igazságszolgáltatásban ~~a területek sajátosságai miatt~~ a Különös rész rendelkezései biztosítják.

10. §

A politikai pártokra, valamint az egyesülési és gyülekezési jogra vonatkozó törvényeknek megfelelően a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeket megilleti a politikai életben való részvétel joga.

11. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek gazdasági és szociális esélyegyenlőségének biztosítása állami feladat.

12. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeket megilleti az anyanemzettel, vagy a más országokban élő azonos etnikai és anyanyelvi kisebbségekkel, azok törvényes szervezeteivel való kapcsolat intézményes létesítésének és ápolásának joga.

E jog gyakorlásáról a Különös rész rendelkezik.

13. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek intézményes kapcsolatokat létesíthetnek és tarthatnak fenn a nemzetközi kisebbségvédelmi szervezetekkel.

III. fejezet

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek
egyéni jogai

14. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez való tartozás kinyilvánítása az egyén részéről az alábbiak szerint történhet:

(1) a népszámlálások alkalmával tett nyilatkozatok által;

(2) valamely kisebbségi szervezetben való részvétel által;

(3) a jelen törvénykönyv által szabályozott kulturális és szociális önkormányzatban való tagság vállalásával vagy

(4) olyan életmegnyilvánulások által, melyek a jelen törvénykönyvben rögzített közösségi vagy egyéni jogok gyakorlásának minősülnek.

15. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez való tartozás kinyilvánítása a fentiekben leírt lehetőségek bármelyikén keresztül biztosítja az egyén számára a jelen törvénykönyvben rögzített összes nemzeti, etnikai és nyelvi egyéni és kollektív közösségi jogok gyakorlását.

16. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez tartozó személynek joga van nevének az anyanyelv szabályai szerinti anyakönyveztetéséhez és annak hivatalos okmányokban való feltüntetéséhez.

17. §

A nemzeti etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van ahhoz, hogy az anyanemzettel, vagy a más országokban élő azonos etnikumú vagy anyanyelvű személyekkel, vagy törvényes kisebbségi szervezetekkel korlátozás nélkül kapcsolatokat létesítsenek és tartsanak fenn.

18. §

Az oktatási nyelv szabad megválasztása alapvető emberi jog. Az államnak kötelessége támogatni a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyeket, hogy ~~adott esetben~~ felsőfokú tanulmányaikat a nyelvországokban folytathassák.

IV. fejezet

Általános rendelkezések

19. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van - a BTK és a BETK hatályos rendelkezéseinek megfelelően - magánvédas eljárást indítani nemzeti, etnikai vagy nyelvi indíttatású hátrányos megkülönböztetés vagy sérelem esetén.

20. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek közösségi és egyéni jogainak gyakorlása nem lehet ellentétes az alkotmánnyal és az állampolgári egyenlőséggel.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

I. fejezet

Az 1. §-hoz

A törvénykönyv első szakasza az egyének és a nemzeti, etnikai és nyelvi közösségek etnikai és kulturális mássághoz való jogát biztosítja. Ezt a jogot Az Emberi Jo-

gok Egyetemes Nyilatkozata 18. és 27. cikke, valamint A polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya 27. cikke alapján a törvénykönyv alapvető emberi jognak ismeri el.

A 2. §-hoz

A törvénykönyv filozófiája az egyén akarati önállóságának és az ebből fakadó szuverén akaratnyilvánítás elsőbbségének a tiszteletben tartásán alapul. Ezen alapelvből következően a nemzeti, etnikai vagy nyelvi hovatartozás meghatározása, vállalása és ennek a kinyilvánítása az egyén személyes és senki által felül nem bírálható joga.

A 3. §-hoz

A magukat valamely nemzeti, etnikai vagy nyelvi közösséghez tartozóknak vallók kizárólagos joga eldönteni azt, hogy magukat nemzeti, etnikai vagy nyelvi közösségként határozzák meg. E jog gyakorlását a demokratikus társadalom intézményrendszere biztosítja, ám ezt sem az állam, sem pedig az illető közösséghez nem tartozó más intézmény nem befolyásolhatja. A törvénykönyv e jog gyakorlásának a kereteit biztosítja.

A 4. §-hoz

Az Alkotmány és a jelen törvénykönyv a nemzeti, etnikai, ~~kisebbségi~~ és nyelvi kisebbségi egyéni és közösségi jogok biztosítása és gyakorlása, valamint az egyén állampolgári jogviszonya közötti viszonyosságot nem ismeri el.

Az 5. §-hoz

E szakaszban nemlegesen fogalmazódik meg a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek joga a fizikai létezéshez, mégpedig A népiirtás büntetének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. ^{c/}deVember 9. napján kelt nemzetközi egyezmény alapján.

A dokumentum II. cikke - amely megegyezik a magyar BTK cikkével - a következő tartalmú:

"A jelen Egyezmény népiirtás alatt a következő cselekmények bármelyikének, valamely nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport, mint olyan, teljes vagy részleges megsemmisítésének szándékával való elkövetését érti:

- a. a csoport tagjainak megölése;
- b. a csoport tagjainak súlyos testi vagy lelki sérelem okozása;
- c. a csoportra ~~tevékeny~~ ^{all} oly életfeltételek ráerőszakolása, amelyeknek célja a csoport teljes vagy részleges fizikai elpusztulásának előidézése;
- d. oly intézkedések tétele, amelyek célja a csoporton belül a születések meggátlása;
- e. a csoport gyermekeinek más csoporthoz való erőszakos átvitele."

A szakasz beiktatása e törvénykönyvbe azért szükséges, mert az Általános rész, I. fejezet, 1-3 §§ értelmében a fenti dokumentum II. cikk b. betűjének ("...lelki sérelem okozása") rendelkezése ily módon - az önazonosságához való jog korlátozása által - kulturális népiirtásnak minősíthető.

A 6-11 §§-hoz

A nemzetközi dokumentumok által elismert alapvető emberi és állampolgári jogok kiterjesztését tartalmazzák a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekre, mint közösségi jogalanyokra (l. főleg a 6.§ bekezdését).

A 12. és 13. §§-hoz

A két szakasz felveti a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek (máig nem megnyugtatóan tisztázott) nemzetközi jogalanyiságát.

A jelenlegi nemzetközi feltételek között a törvénykönyv nem ismeri el a kisebbségeket a nemzetközi jog autonóm alanyainak.

Mivel azonban a tvk. koncepciója a magyarországi nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeket a politikai, társadalmi és kulturális pluralizmus aktív alanyainak tekinti, e kisebbségek törvényes szervezeteinek elismeri azt a jogát, hogy külföldi szervezetekkel sokrétű kapcsolatokat létesítsenek és tartsanak fenn, hasonlóan a többi, törvényesen működő politikai, társadalmi, kulturális stb. szervezethez.

A 14. §-hoz

Noha a népszámlálás alkalmával tett nyilatkozat nem nyilvános, az mégis az egyén akaratú önállóságának megnyilvánulása, a törvény ezt mint ilyet ismeri el és szentesíti. // 2

A kisebbségi szervezetekben való részvétel és az önkormányzatokban vállalt tagság nyilvános. Mindezek alapján okkal vélelmezhető, hogy az illető személy a részvétel té-

nyével a társadalom tudomására kívánja hozni nemzeti, etnikai vagy nyelvi kisebbségi hovatartozását. Sem a tvk., sem más jogszabály nem zárja ki ugyanakkor annak a lehetőségét, hogy a kisebbségi szervezetekhez csatlakozzanak (pl. pártoló tagként) az illető kisebbséghez nem tartozó személyek is.

A törvénykönyv koncepciója értelmében a kisebbségi egyéni és kollektív jogok többletjogok, mégpedig olyan többletjogok, amelyek nem mennyiségileg több jogot jelentenek, hanem olyan sajátos lehetőségek és jogosultságok biztosítását, amelyek lehetővé teszik egy sajátos (nemzeti, etnikai és nyelvi) identitás vállalásának a tiszteletbentartását, szabad és félelmeiktől mentes megélését.

Ez az egyik oka annak, hogy a 14. § (4) pontja lehetővé teszi a közösségi és egyéni kisebbségi jogok élvezetét minden formális megkötés nélkül. E bekezdés beiktatásának másik indoka a törvénykönyv 1. §-a, mely alapvető emberi jognak tekinti a nemzeti, etnikai és nyelvi sajátos, (tehát a többségitől eltérő) önazonosságra való jogot. Az emberi jogok gyakorlásának a lehetőségeit pedig nem lehet formális feltételekhez kötni.

A 15. §-hoz

Az előbbiekből következik, hogy ha például valaki aki egy adott kisebbséghez tartozik, éli a 14. §-ban biztosított jogával, minden további nélkül megilleti az itt felsorolt összes többi különleges jog.

E szakasz célja, hogy meggátolja azok kirekesztését a kisebbségi jogok gyakorlásából akik bármilyen formalitást feltételező kisebbségi hovatartozás kinyilvánítással szembehelyezkednek, azt elfogadhatatlannak tartják.

A 16. §-hoz

Kifejezetten kisebbségi jog, mely egyrészt a sajátos, nemzeti nevek felvételének és viselésének a jogát jelenti, másrészt a név anyakönyvezését (kiigazítását, anyakönyvezett név esetében) az anyanyelv helyesírási szabályai szerint.

A 17-18. §§-hoz

A közösségi kisebbségi jogok konkretizálása és ily módon megerősítése az egyénekre vonatkozóan.

A 19-20. §§-hoz

A legáltalánosabb jellegű biztosítékokat tartalmazzák az e részben rögzített jogokkal és jogosítványokkal kapcsolatban, ugyanakkor kijelölik a kisebbségi jogok gyakorlásának kereteit (20. §).

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek
szociális és kulturális önkormányzatai

I. fejezet

Általános rendelkezések

21. §.

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek szociális és kulturális önkormányzatai (a továbbiakban kisebbségi önkormányzatok) közhatalmi jogkörrel rendelkező testületek.

22. §

A kisebbségi önkormányzatok a személyi elv alapján jönnek létre és működnek.

23. §

A kisebbségi önkormányzatok közjogi önállóságát az Alkotmány szavatolja.

24. §

A kisebbségi önkormányzatok szervezeti és működési szabályzatai (a továbbiakban statutumok) e törvénykönyv szerves részét alkotják.

Az Országgyűlés a kisebbségi statutumokat a jogszabályok módosítására vonatkozó házszabályok szerint iktatja be a törvénykönyvbe.

II. fejezet

A kisebbségi önkormányzatok tagságáról

25. §

A kisebbségi önkormányzat tagjai valamely nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez tartozó, 18. életévüket betöltött személyek.

26. §

A tagság nyilvántartását az önkormányzat választott szervei vezetik, amelyek a tagsági viszony más vonatkozásaiban is illetékesek rendelkezni.

27. §

A kisebbségi önkormányzatok vezető szervei tiszteletbeli vagy pártoló tagnak az illető kisebbséghez nem tartozó személyeket is felkérhetnek.

III. fejezet

A kisebbségi önkormányzatok hatásköre

28. §

ettek A kisebbségi önkormányzatok vezető szervei rendelettel szabályozzák ~~következő kérdéseket~~

(1) valamely kisebbség kulturális hagyományainak megőrzésével, ápolásával és népszerűsítésével kapcsolatos teendőket;

(2) az illető kisebbség történelmi településeinek és építészeti emlékeinek megőrzésére és ápolására vonatkozó tennivalókat.

A fentieket szabályozó kisebbségi önkormányzati rendeletek a területileg illetékes helyhatósági önkormányzat ellenjegyzésével az illető közigazgatási területen általános érvénnyel kötelezőek.

(3) az anyanyelvi oktatást illetően, kivéve a tan-kötelezettségre, az oktatási rendszerekre, a diplomákra, a tanszemélyzet fizetésére és a hallgatókra vonatkozó rendelkezéseket;

(4) az állami támogatás elnyerésére kiírt pályázatokot;

(5) nemzeti vagy egyéb sajátos (nem állami jellegű) jelképek használatát és ünnepeik megülését;

(6) a gazdasági és szociális esélyegyenlőség biztosítására előirányzott állami támogatások felhasználásának módját;

(7) a 12. és 13. §§-okban rögzített közösségi és egyéni kisebbségi jogok érvényesítését.

29. §

A kisebbségi önkormányzatok vezető testületeinek rendeleteit az Alkotmánybíróság helyezheti hatályon kívül.

30. §

A kisebbségi önkormányzatok vagyonuk felett tulajdonosi jogokat gyakorolnak.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

A 21. §-hoz

Jogi természetüket tekintve a kisebbségi önkormányzatok közjogi, funkcionális önkormányzatok, melyek legitimitása a kisebbségek közösségi jogalanyiságán alapszik.

A 22. §-hoz

A kisebbségi önkormányzatok úgy foglalnak szerves közösségekbe valamely nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez tartozó személyeket, hogy a közösség tagjai jogaikat lakóhelyüktől függetlenül gyakorolják.

A 23. és 24. §§-hoz

A jelen törvénykönyv által szabályozott életviszonyok kivételes társadalmi és politikai fontossága és emberi vonatkozásai megkövetelik, hogy a kisebbségi önkormányzatok autonómiáját a legmagasabb szintű jogszabály szabályozza, továbbá, hogy az önkormányzatok statutumait az Országgyűlés törvényerővel ruházza fel.

A 25-27. §§-hoz

A kisebbségi önkormányzatok tagsági viszonyaival összefüggő kérdések szabályozása az önkormányzat vezető testületeinek kizárólagos joga.

A 28. §-hoz

A kisebbségi önkormányzatok vezető szervei a törvénykönyv Általános részében rögzített közösségi és egyéni kisebbségi jogok megvalósítása céljából jogszabályalkotási hatáskörrel rendelkeznek.

A 29-30. §§-hoz

A fentiekből következően a kisebbségi önkormányzatok jogszabályalkotói tevékenységét az Alkotmánybíróság ellenőrzi.

Különös rész: a kisebbségi nyelvekről

I. fejezet

Az anyanyelv használata a közéletben

31. §.

A Magyar Köztársaság hivatalos nyelve a magyar.

32. §

A Magyar Közlöny hivatalos fordítása megjelenik a kisebbségi önkormányzatok tanácskozási és ügykezelési nyelven is.

33. §

A helyi önkormányzatok jegyzőkönyvei és hivatalos iratai - ha azt a képviselők együtöde úgy kívánja - felvehetőek és kihirdethetők valamely kisebbségi önkormányzat által használt nyelven is.

34. §

Az államhatalom választott testületeiben a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó képviselők felszólalhatnak anyanyelvükön is.

35. §

A politikai rendezvényeken mindenki szabadon használhatja anyanyelvét.

36. §

A kisebbségi önkormányzatok a helyi önkormányzatokkal együtt kijelölik azokat a helységeket, ahol a közérdekű feliratok, hirdetések és egyéb nyilvános feliratok két- vagy többnyelvűek.

II. fejezet

Az anyanyelv használata a közigazgatásban
az igazságszolgáltatásban

37. §

A törvény az anyanyelv használatának jogát a közigazgatási és az igazságszolgáltatás minden szintjén biztosítja.

A fenti intézmények kisebbségi nyelvismerettel rendelkező tisztviselőinek alkalmazása állami feladat.

Az állam biztosítja azt is, hogy az igazgatási szabványszövegek és formulák a kisebbségi önkormányzatok tanácskozási és ügykezelési nyelvén is megjelenjenek.

38. §

Azokban a közigazgatási egységekben, ahol valamely nemzeti, etnikai vagy nyelvi kisebbség létszáma meghaladja a lakosság 10 %-át, a közigazgatási és igazságszolgáltatási állások betöltésénél a kisebbség számarányának megfelelően elsőbbséget élveznek azok a tisztviselők, akik vagy az illető kisebbséghez tartoznak, vagy ha ez nem lehetséges, annak anyanyelvét ismerik.

Ha az adott közigazgatási egységben a kisebbségi lakosság létszáma kevesebb mint 20 százalék, de meghaladja a 100 főt, legalább egy kisebbségi vagy kisebbségi nyelvismerttel rendelkező tisztviselő alkalmazása kötelező.

39. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez tartozó személyeknek joguk van kérelmeiket és más hivatalos okmányaikat a közigazgatás szerveinek anyanyelvükön előterjeszteni.

40. §

A bírósági eljárás folyamán a felek kérelmeiket, előterjesztéseiket és zárókérelmeiket anyanyelvükön is megtehetik, a polgári perrendtartás és a büntető eljárás vonatkozó rendelkezései szerint.

Büntető ügyekben tolmács biztosítása az eljáró hatóság feladata.

41. §

Kérésre a közigazgatási ügyintézés kikézbésítésre kerülő okmányokat, valamint azokat a bírósági periratokat, amelyek kiközlése a törvény értelmében kötelező, a fél anyanyelvére is lefordítják. A hivatalos fordítás költségei a hatóságot terhelik.

42. §

Amennyiben az illető kisebbségi nyelv helyzete^{2/} megelőző szakasz előírásainak alkalmazását nem teszi lehetővé, a közigazgatási vagy igazságszolgáltatási intézmény köteles gondoskodni arról, hogy az érintett anyanyelvén szóban megkapja a szükséges tájékoztatást.

III. fejezet

A név használatának joga és az anyanyelv helyesírási szabályai szerint való anyakönyvezése és feltüntetése hivatalos okmányokban

43. §

A ~~névnek~~ az anyanyelv helyesírási szabályai szerint való anyakönyvezése és feltüntetése hivatalos okmányokban, valamint a nem magyar nevek felvétele és szabad használata a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek alapvető joga.

44. §

A névváltoztatás, valamint a hibás anyakönyvezések kijavítása és a név ennek megfelelő bejegyzése a hivatalos okmányokba illetékmentes kérvény alapján történik.

Kiskorú esetében a kérvényt a szülők vagy a kiskorú törvényes képviselője terjeszti elő.

45. §

A névváltoztatási kérelem elbírálásánál ^{al} ~~ez egyet-~~
~~len~~ szempontj^u az, hogy a nem magyar név az illető nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbség anyanemzetének kultúrájában is elfogadott legyen. ~~⇒~~ megfeleljen az illető kisebbség hagyományainak ^{és})

46. §

Kérésre az anyakönyvezés kétnyelvű is lehet.

IV. fejezet

A kisebbségi nyelvek és nyelvjárások védelmét célzó rendelkezések

47. §

Az állam biztosítja minden egyes magyarországi kisebbségi nyelv és nyelvjárás földrajzi térségének tiszteltetését úgy, hogy a közigazgatási becsztás ne jelentsen akadályt a vonatkozó kisebbségi nyelv vagy nyelvjárás használata előtt.

48. §

Az állam feladata a diszkrimináció mindenféle formájának a kiküszöbölése a kisebbségi nyelvek, nyelvjárások használatát illetően, minden olyan gyakorlattal együtt, melynek diszkriminatív hatása lehet, úgy ahogy azt az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmére^{re} szóló európai egyezmény javasolja.

49. §

Az állam olyan könnyítéseket tesz a kisebbségi nyelvek, nyelvjárások megfelelő szintű oktatására és tanulmányozására, melyek lehetővé teszik, hogy az illető kisebbségi nyelvet vagy nyelvjárást nem beszélő, de a kérdéses területen élő személyek - ha kívánják - azt megtanulhassák.

50. §

Az állam feladata, hogy a kisebbségi nyelvet, vagy nyelvjárást illetően az oktatásban és nevelésben a tiszteltetés, megértés és a türelem erősítését szorgalmazza, valamint a tömegtájékoztatást és hasonló célok követésére bátorítsa.

112

7?

51. §

széles körű { Az állam előmozdítja a más államokban azonos vagy hasonló módon használt kisebbségi nyelvek vagy nyelvjárások megfelelő nemzetközi cseréjének a tanulmányozását.

52. §

Az állam intézkedéseket tesz annak biztosítására, hogy a kisebbségi nyelveket és nyelvjárásokat beszélőknek és nem beszélőknek egyaránt megtaníthassák az ilyen nyelveket használó közösségek történetét és kultúráját az európai örökség részeként.

53. §

Az állam szembeszáll minden olyan gyakorlattal, amelynek célja, hogy a kisebbségi nyelv vagy nyelvjárás használatától a gazdasági vagy társadalmi tevékenység során elrettentsen, továbbá védelmet nyújt az e nyelveket beszélőknek mindenfajta diszkriminatív intézkedés és gyakorlat ellen, amelynek foglalkozásuk vagy társadalmi életük körében e nyelvek használata miatt ki volnának téve.

54. §

Az állam mindent megtesz annak érdekében, hogy megjavítsa a betegség, öregség és más hasonló okokból hátrányos állapotú személyek helyzetét, akik kisebbségi nyelveket vagy nyelvjárásokat beszélnek, valamint erőfeszítéseket tesz olyan szociális kedvezmények biztosítására, mint amit a kórházak, öregek otthona, panziók jelentenek, ahol az ilyen személyeket elhelyezhetik és ahol a velük azonos nyelvet beszélő személyzettől gondoskodást és ellátást kapnak.

55. §

Az állam megfelelő lépéseket tesz annak biztosítására, hogy a biztonsági előírások kisebbségi nyelveken is hozzáférhetőek legyenek, valamint gondoskodik arról, hogy igény szerint a vásárlók és használók tájékoztatása kisebbségi nyelveken is megtörténjen.

V. fejezet

A kisebbségi szervezetek külföldi kapcsolatai

56. §

A 12. és 13. §§-ban rögzített közösségi jogok hatékony gyakorlását e törvénykönyv előírásainak szellemében az állam támogatja.

57. §

A kisebbségi önkormányzatok a 12. és 13. §§-ban rögzített jogok megvalósításával összefüggő külföldi szociális, kulturális és kisebbségvédelmi tevékenységükről éves előterjesztést készítenek az Országgyűlés számára.

INDOKOLÁS A KÜLÖNÖS RÉSZHEZ

A 32-36. §§-hoz

A 9. és 10. szakaszokban rögzített jogok érvényesítése a politikai közéletben akkor lehetséges, ha a legmagasabb szintű jogszabályok hozzáférhetőek a kisebbségek nyelvén is; továbbá, ha a politikai életben mindenki nyilvánosan szabadon használhatja anyanyelvét, és a helyi érdekű nyilván-

nos dokumentumok közzététele kisebbségek által lakott helyiségekben az általuk beszélt nyelveken is megtörténik.

A 37-42. §§-hoz

Az anyanyelv szabad használata a közigazgatásban és az igazságszolgáltatásban három alapvető jog biztosítását feltételezi a kisebbségek számára:

- az érdekelt felek kérvényeiket, felterjesztéseiket, stb. anyanyelvükön is megtehessek;

- az eljárás folyamán a tisztviselőkkel és a többi érdekelt féllel anyanyelvükön érintkezhessenek;

- a kikézésbesítési kötelezettséggel ellátott dokumentumokat, periratokat stb. anyanyelvükön, hivatalos fordításban is megkaphassák.

A nemzeti etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó vagy az érdekelt felek anyanyelvét ismerő tisztségviselők és fordítók alkalmazásáról az állam gondoskodik a kisebbségi önkormányzatok hatékony támogatásával.

A 43-46. §§-hoz

A névhez való jog a személy elidegeníthetetlen joga. E jogot a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek esetében fokozott védelemben kell részesíteni.

A 44-55. §§-hoz

A fejezet a kisebbségi nyelvek és nyelvjárások védelmét célzó közvetlen rendelkezéseken túl olyan előírásokat is tartalmaznak, amelyek közvetve különleges védelmet biztosítanak az e kisebbségekhez tartozó személyek számára, eleget téve ezzel az aktív kisebbségvédelem elve minél szélesebb körű alkalmazásának.

Az 56-57. §§-hoz

Jogállásukból következően a kisebbségi önkormányzatok ezirányú tevékenységét az Országgyűlés felügyeli.

SZERVEZETI RÉSZ

A nemzeti etnikai és nyelvi kisebbségek képviselete
a helyi önkormányzatokban

58. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeknek abból a célból, hogy egyéni és közösségi jogaik sokoldalú érvényesítésének legerősebb biztosítékaival rendelkezhessenek, törvény által biztosított lehetőségük kell, hogy legyen a helyi önkormányzatok választott vezető testületeiben való arányos részvétel.

E testületek megválasztásánál a választókörzetek kialakítása ^{korrekt} figyelemmel kell ~~len~~ ^{lenne} a kisebbségi lakosság számarányára és földrajzi elhelyezésére.

59. §

Ha valamely közigazgatási egységben a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbséghez tartozó lakosság számaránya nem éri el az egység összlakosságának egyötödét, de létszáma meghaladja a 100 főt, a kisebbségnek legalább egy képviselői helyét kell biztosítani a helyi önkormányzat választott vezető testületében.

60. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek politikai érdekképviselése megvalósítása céljából az előző szakasz előírásainak érvényesítése érdekében a helyi önkormányzatok illetékességi területén kisebbségi választókerületet hoznak létre.

61. §

Kisebbségi választókerület a személyi elv alapján jön létre.

62. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségekhez tartozó egyének szabadon döntenek el, hogy a kisebbségi körzet vagy a lakóhely szerinti körzet jelöltjére szavaznak-e.

Minden szavazásra jogosult állampolgár egy érvényes szavazattal rendelkezik.

63. §

A kisebbségi választókerületben a jelölést a kisebbségi önkormányzatok teszik a kisebbség politikai érdekképviselői szervezeteivel közösen.

INDOKOLÁS A SZERVEZETI RÉSZHEZ

Az 56-63. §§-hoz

Független attól, hogy alkotmányjogi szempontból milyen lesz majd a helyi önkormányzatok jogállása és a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek részvételi aránya ezen arány kiszámításának és elérésének módja már most tisztázandó.

Az államhatalom szerveiben való részvétel a nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségeket megillető közösségi jog. Míg a kisebbségi önkormányzatok a kisebbségek szociális és kulturális közösségi önállóságát biztosítja, a helyi önkormányzatokban való részvétel a kisebbségek - egyéni és közösségi - lakóhelyhez kötött autonóm politikai érdekképviselőként szavatolja.

ZÁRÓRENDELKEZÉSEK

64. §

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségek szociális és kulturális önkormányzatainak statutumait az Országgyűlés ezen önkormányzatok megalakulási sorrendjében iktatja be a törvénykönyvbe.

65. §

A jelen jogszabállyal ellentétes rendelkezések érvényüket veszítik.

A nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségi törvénykönyv hatályba lépésének ideje: